

Toneelgroep Amsterdam versus Theater Antigone

ToneelgroepAmsterdam,
10-12 oktober in
deSingel, Antwerpen
www.tga.nl

Theater Antigone,
op tournee in
Vlaanderen.
www.antigone.be

Eugène O'Neills *Lange dagreis naar de nacht* leidt bij Toneelgroep Amsterdam tot een gereserveerd familieportret. Theater Antigone maakt dan weer een expressionistische homevideo. Een dubbelrecensie.

EVELYNE COUSSENS

Lange dagreis naar de nacht, gepubliceerd in 1956, na O'Neills dood, is een vervelend stuk. Mag dat ook eens gezegd? O'Neill blijft maar slaan op dezelfde nagel: de teleurstelling over een mislukt heden, het terugrijpen naar een geïdealiseerd verleden, het gewicht van voorgaande generaties, het onvermogen om verantwoordelijkheid te nemen. In de tijdsspanne van één dag en één nacht hervalt Mary in haar morfineverslaving en sleurt ze man James en zonen Jamie en Edmund mee op een roesachtige *trip down memory lane*.

Ivo van Hove sluit de claustrofobische gezinswereld nog eens extra op in een donkere esthetiek van kreukeloos perfectie. Moeder Mary gaat een shotje zetten: waardig zweeft actrice Marieke Heebink de zwarte wenteltrap op die haar naar hogere sferen leidt. Jan Versweyvelds decor lijkt een 17de-eeuws Hollands interieur, maar dan *minimalistic chique*: streng, zwart, calvinistisch. Een tafel waarop nooit een maaltijd zal verschijnen, een bartafeltje met whisky, geen deuren: in *Lange dagreis naar de nacht* is thuis een gevangenis, elke omhelzing een wurggreep. Van Hove snoert de tekst vast in een regieconcept dat maar één teneerdrukkend register kent. Het decor, de illustratieve muziek, het psychologisch ingeleefde spel: alles verwijst eendeloos naar zichzelf. Alleen Ramsey Nasr als *bad son* Jamie veroorzaakt af en toe een verfris-

Toneelgroep Amsterdam: een donkere esthetiek van kreukeloos perfectie.

© JAN
VERSWEYVELD

De ene 'Dagreis' is de andere niet

sende rimpeling. Deze *Lange dagreis* is doordacht, bedacht, overdacht – doodgedacht. Van Hove trekt het stuk naar binnen, maar vergeet zijn publiek mee te nemen: wat heeft dit gezin eigenlijk met ons te maken?

Opengebrouwen

Hoe anders is de vitale regie van regisseur/cineast Peter Monsaert, die O'Neill bij de haren de open lucht insleurt. Zijn Mary (Tanya Van der Sanden) is niet bepaald waardig: haar borsten puilen uit haar badpak, haar nukkige gedrag en vulgaire grappen brengen haar man (Jos Verbist) in verlegenheid. Niet dat hij dat uitspreekt, het laat zich aflezen van zijn verkrampte houding, zijn roodaangelopen nek. *Good son* Edmund (Raven Ruëll) ligt spastisch kronkelend op de namaakpelouse want ja, Monsaert haalt het stuk weg uit de huiskamer, naar de *pool* waarbij waar deze nouveaux riches de zomer doorbrengen.

Het expressieve, fysieke spel is niet de enige ingreep die het taaie stuk adem moet bieden. Monsaert heeft ook de getuigenrol van dienstmeid Kathleen (Liesa Naert) bewaard. Door haar verbijsterde ogen zien we

pas echt hoe disfunctioneel de familie is. Ze vertelt ons dat zelf, via de handcamera waarmee Monsaert de bekentenissen en delirium van zijn personages in beeld brengt. Het camera-oog

Ivo van Hove denkt het stuk dood, Peter Monsaert breekt het radicaal open

breekt het stuk radicaal open naar buiten: het gaat er ook om wie zij zijn voor de buitenwereld. Voor Antigone is de ondergang van het gezin minder geworteld in een 'vloek' van generaties dan in de druk van een maatschappij die de *wINNERS* steeds scherper scheidt van de *losers*.

Het blijft een raadsel waarom twee gezelschappen gelijktijdig met deze O'Neill komen aanzetten. Dat familiërelaties vernietigend kunnen zijn (Van Hove) maar dat ook de samenleving daarin een rol speelt (Monsaert) zijn belangrijke inzichten. Maar er zijn straffere stukken om dat te bewijzen.

• Theater Antigone haalt het stuk weg uit de beklemming van de huiskamer. © RV